

Demarcsek Zsuzsa
Kácsor-Ignác Gabriella
Kovács Zsuzsanna

Néptánc- Oskola

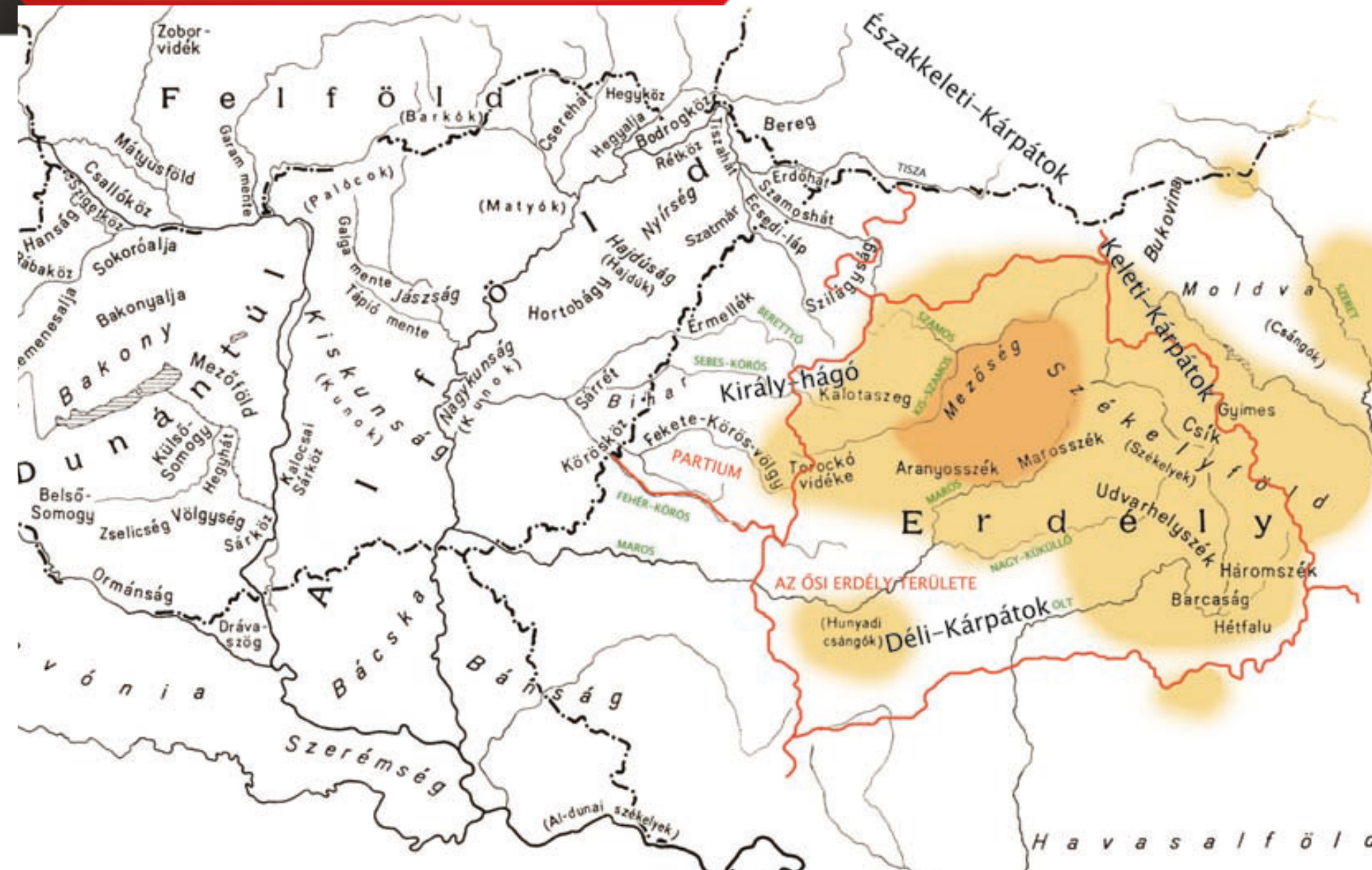
Művészeti Iskolák alapfok 1-6. évfolyama számára

7. fejezet

SZÉK

Ismétlésként írjátok le, mit értünk táncdialektus alatt!

A térkép segítségével hazánk keleti országhatárától haladva jegezzétek le az erdélyi táncdialektus jellegzetes tájegységeinek a nevét:

A harmadik, keleti vagy erdélyi táncdialektus területét halványabb színnel jelöltük a térképen.

Erdély története az ókorig nyúlik vissza. Dácia néven római provincia (tartomány) volt. A magyarok a honfoglalás idején benépesítették a Szamos, a Sebes-Körös, a Maros völgyét, valamint a Mezőség területét. 1541-től a középkori Magyarország három részre szakadása után Erdély önálló fejedelemség volt. A reformkorban kimondták ugyan az uniót Erdéllyel, de a forradalom leverése után, 1849-1867 között ismét Bécsből irányították. A magyar irodalom, történelem, kultúra, oktatás jelentős alakjai származtak Erdélyből.

Erdély (Transylvania) nagy kiterjedésű földrajzi terület a Kárpát-medence délkeleti részén, a mai Romániában.

A magyar irodalom, történelem, kultúra, oktatás jelentős alakjai származtak Erdélyből. Sorolj fel néhányat közülük!

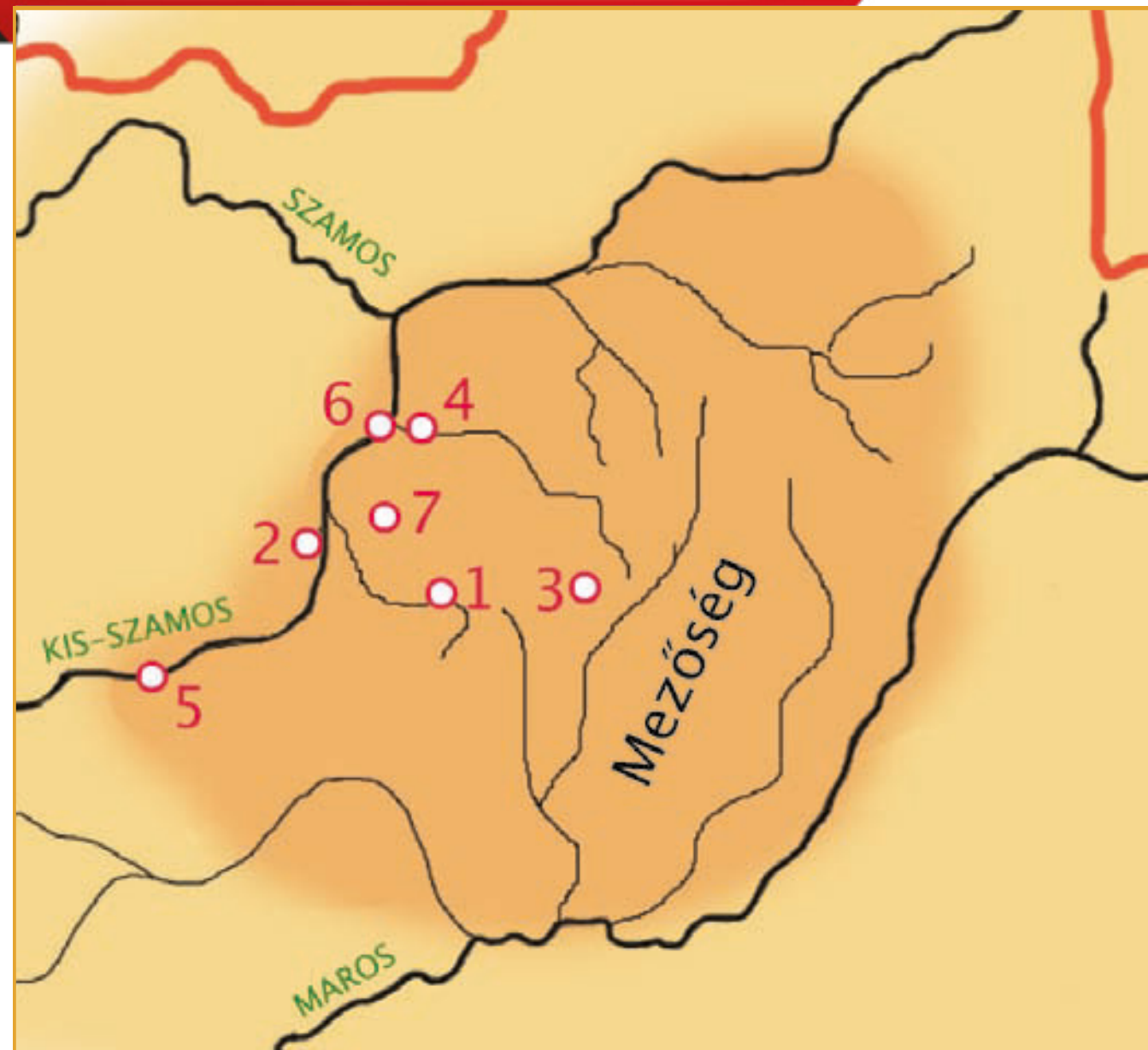

**Eredetileg mit jelentett Erdély neve?
Mit jelent és hol található Partium?
Mi a kapcsolata Erdéllyel?**

Az első világháború után a trianoni békeszerződés Erdélyt Romániának ítélte. Azóta a köztudat Erdélyként említi mindazokat a területeket, amelyeket elcsatoltak Magyarországtól, holott néprajzi szempontból Erdély a Király-hágó mögötti területet jelenti, amit a Keleti- és a Déli-Kárpátok határolnak.

Románia 2007-től az Európai Unió tagja.

A sorszámok mellé írjátok a települések nevét!

1. Magyarpalatka, 2. Válaszút, 3. Feketelak,
4. Ördögösfüzes, 5. Kolozsvár, 6. Szamosújvár
7. Szék

MEZŐSÉG

Mezőség az erdélyi táncdialektus része, sötétebb színnel jelöltük a térképen.

Magyarok a honfoglalás óta élnek a Mezőség tájain, de a későbbi időben éltek itt szászok (németek) is. A románok a 16–17. században költöztek ide az állandó háborúskodás során megritkult lakosság pótlására. A Mezőség „fővárosa” **Kolozsvár** (Cluj Napoca), amelyet már a 12. században városként emlegettek.

A város kézműipara Erdély-szerte igen jelentős volt. Évente öt vásárt tartottak itt, amelyet messze földön is ismertek.

Nézzétek meg a térképet, hol található Mezőség!

Lakóhelyetektől milyen irányban és milyen távolságra található Kolozsvár?

*Magyarszováti koszorúsok
a visai lakodalomban
(Gyűjtötte: Dr. Ratkó
Lujza 1987)*

*Mezőségi pár, széki pár
(Gyűjtötte: Martin György,
1969)*

Figyeljétek meg a fotókat, hasonlítsátok össze!

A mezőségi viselet jellemzői:

A széki viselet jellemzői:

Hallgassátok meg tanárotok vagy társatok előadásában, hogyan ír a székiekről Kányádi Sándor erdélyi költő a Fekete-piros című versében (1972).

„leíró költemény, melyet szereztem
a kolozsvári Malomárok
és Telefonpalota közti
járdastről az ezerkilencszáz-
hatvanas-hetvenes esztendőben
csütörtök és vasárnap
délutánonként.”

Fekete-piros csütörtök
és vasárnap délután
amikor kimenős a lány,
fekete-piros fekete
táncot jár
a járda szöglete.

Akár a kéz, ha ökölbe kékül.
Zeneszó, énekszó nélkül.
Egy pár lány, két pár lány
fekete-piros fekete
táncot jár.

Kolozsvári telefonház,
száz az ablak, egyen sincs rács,
ki-bejár a világ rajta,
de azt senki sem láthatja.

Egy pár lány, két pár lány
fekete-piros fekete
táncot jár.

A magnó surrog így,
amikor hangtalan másol.

Sír a csizma, sír
a szédítő táncról:
tatár öröm, magyar bánat,
megszöktették a rózsámat.
Ha megnyerte, hadd vigye!

Fekete-piros, fekete
táncot jár
a járda szöglete.

Mintha tutajon, billegőn
járják süllyedő háztetőn,
alámerülő szigeten,
úszó koporsófüdelen.

Fejük fölött neon-ág,
csupa világ a világ!
Ecet ég a lámpában,
ecet ég a lám-pá-ban.

Anyám, anyám, édesanyám,
gondot mért nem viselsz reám.

Föl-föllobban
egy-egy dallam,
amit talán csak én
a botfűlű hallhatok,

akiben kézzel-lábbal
mutogatnak a dallamok,
föl-föllobban
egy-egy dallam,
s mint a gyertya a huzatban
kialszik.
Szamos partján mandulafa
virágozik;
fekete-piros, fekete
táncot jár
a járda szöglete.

Körbe-körbe
majd pörögve
majd verődve
le a földre
föl az égre
szembenézve
sose félre:
egy pár lány, két pár lány
fekete-piros fekete
táncot jár.

Honnan járnak, honnan hozták,
honnan e mozdulat-ország?

Szétlőtt várak piacáról,
csúrföldjéről, még a sátor
vagy a jurta

tüze mellől, röptette föl
a csípők, a csuklók, térdek
katapultja?

Vagy régebből, húszszerebből?
Még a nyelv előtti ködből
teremti újra az ösztön?
Akár a szemek mandulametszését
az anyaméh
szent laboratóriuma?

Honnan járnak, honnan hozták?
Honnan e mozdulat-ország?
S milyen titkos adó-vevők
fogják, folyton sugározván,
az egyazon vér és velő
hullámhosszán?

Akár a kéz, ha ökölbe kékül.
Zeneszó, énekszó nélkül.

Egy pár lány, két pár lány
fekete-piros-fekete
táncot jár.

A magnó surrog így.
S amit ha visszajátszol?
Koporsó és Megváltó-jászol.

A vers alapján mi minden elevenedett meg a képzeletetekben? Írjátok le!

Nem csak a viselet, hanem Szék szokásai, hagyományai, táncai is különlegesek, eltérőek, egyediek. A sajátos széki kultúra kialakulásának földrajzi és történelmi okai vannak.

Mit gondoltok a Szent Bertalan napi fogadalomról és annak betartásáról? Írjátok le néhány mondatban!

Szék (Sic) község Kolozs megye északkeleti részén fekszik. Jelentős bányavárosként tartották számon, ahol három sóbánya is működött. A településre Szamosújvár felől lehet eljutni. Az észak-mezőségi dombok által földrajzilag elzárt községet a nagy útvonalak és a vasút is elkerüli. Talán ennek is köszönhető, hogy hagyományainak jelentős részét a mai napig megőrizte.

Szék igen gazdag történelmi múltra tekint vissza. Sóbányáit már az ókori rómaiak is ismerték. III. Endre idején szabad királyi város volt, Mátyás király és Rákóczi György rendeleteinek köszönhetően sok kiváltságban részesült.

Fejlődése töretlen volt egészen **1717. augusztus 24-éig, amikor is Szent Bertalan napján** a tatárok megtámadták Szék városát, kirabolták a templomot, a menekülők nagy részét lemészárolták, férfiakat, nőket, gyerekeket vittek magukkal. Ebből a rabságból nagyon kevesen szabadultak meg.

Abban az évben igen nagy szárazság uralkodott, pusztított a pestis, alig maradt száz lélek életben. Szék megmaradt népe akkor fogadalmat tett, hogy a település fennmaradásáért, a szomorú eseményekre való emlékezéséppen, ahogyan Széken mondják, **Szent Birtalan** napján a falu népe szigorú böjttel és háromszori istentisztelettel adózik, az idők végezetéig. Szék népe e fogadalmát máig megtartotta, és újból életerős közösséggé vált, megőrizve hagyományait, viseletét, ének- és tánckincsét.

*„Verje meg az Isten a szeretőm házát,
S ott se mindegyiket, csak az édesanyját,
Eltiltotta tőlem az ő kedves lányát,
Vegye el az isten szeme világát!*

*Ha neki lánya volt, nékem szeretőm volt,
Ha neki kedves volt, nékem kedvesebb volt.
Fekete a holló, gyászt visel magáért
Én is gyászt viselek a régi babámért.”*

Kallós Zoltán: Balladák könyve c. gyűjteménye gazdag tárháza az erdélyi balladáknak.

Kallós Zoltán Kossuth-díjas néprajzkutató megszállottan gyűjtötte, és haláláig kutatta a magyar énekes és hangszeres népzene. Filmre vette a táncokat, valamint tárgyi néprajzi gyűjteménye is számottevő. Munkásságának jelentősége igen nagy. Több népdalt, balladát rögzített, mint népzene kutató elődei együttvéve. Hatalmaséletművet tudhat magáénak, aminek a gyűjtött anyag mennyisége miatt csak egy része vált eddig közkincsé.

A település fokozatosan veszítette el kiváltságait, bányáit bezárták, miután 1884-ben vizsaminősítették nagyközséggé. Ettől kezdve a modernizációs folyamatok lelassultak, a község zárkózottá vált a világgal szemben, s egyre nagyobb szerepet kapott a közösség által elfogadott és szigorúan betartott normák szerinti, hagyományos élet.

Szék három részből áll, amely a három főutcáról kapta a nevét:

Felszeg az első utca, **Forrószeg** a második utca, **Csipkeszeg** a harmadik utca.

Mintha három teljesen különálló települést alkotnának az utcák, minden rész élte a maga külön életét. Csak veszély esetén léptek egymással kapcsolatba. A különböző utcákon lakó fiatalok között a házasság is tilos volt. Persze mindig voltak fiatalok, akik bármit megkockáztattak a szerelmükért. A falu közössége pedig rendreutasította a törvénszegőket.

Az is megesett, hogy a szokásrenddel szembeszegülő lány „megviccelése” túlságosan jól sikerült, a kipellengérezés tragédiába torkollott. A hagyományait erősen őrző Széken még az 1900-as években is születtek a nép ajkán dalok, balladák. A balladák születésének többnyire valós, megtörtént esemény volt a hátterében.

*Csorba János és felesége
(Gyűjtötte: Demarcsek György, 1987)*

Csorba János széki hagyományörző, a Népművészet Mestere, nagy átéléssel énekli többek között a szerelmesek tragédiájának történetét is.

A szigorú párválasztási szabályok hasonló helyzetet teremtettek a mezőségi faluban, mint ahogy a Montague és Capulet család között az itáliai Veronában, amely történet Shakespeare: Rómeó és Júlia c. színművéből ismert. Mindkét történet tragikus véget ért.

Ezt a témát neves művészek is feldolgozták.
Nézzetek utána: mi a képeken látható mű címe, kik az alkotói!

A mű címe:

Előadó:

Rendező-koreográfus:

Zeneszerző:

Díszlettervező:

Jelmeztervező:

A továbbiakban Szék hagyományai, táncrendjével, jellegzetes táncaival ismerkedünk meg.

A közösségi élet zárt hagyományai miatt a tánckincs egyszerű, régies stílusjegyeket őrző, szabályozottabb és közösségi jellegű.

Csipkeszegi fonóban. Szolnok-Doboka

Végezzetek gyűjtőmunkát! Soroljátok fel, milyen táncalkalmak voltak Széken!

A **fonó** és a **táncház** volt a falusi fiatalság számára az egyetlen ismerkedési, szórakozási alkalom.

Mindkettőnek szigorú, íratlan szabályai voltak.

A fonó tulajdonképpen munkaalkalom volt, ahol a munkára nevelés, a versenyszellem és az összetartozás érzésének kialakítására nyílt lehetőség.

A fonóban a lányok énekeltek, beszélgettek, történeteket meséltek. Este nyolckor csatlakoztak hozzájuk a legények, s ettől kezdve azonnal érvénybe léptek a szigorú magatartási szabályok, a lányok megkomolyodtak, és még serényebben dolgoztak. A legények – miközben szóval tartották a lányokat – igyekeztek kiütni a lányok kezéből az orsót. Ha sikerült, zálogosat játszottak. Az orsóért cserébe a legények kihívhatták a lányokat „**csillagot számolni**” vagy néha „**hétfőt mondtak**”, azaz elfújták a petróleumlámpát, ilyenkor a néhány percig tartó sötétben lehetett udvarolni a lányoknak. Aztán később, amikor megjött a kedvük, saját énekszóra táncoltak is.

Széken **szegenként**, azaz **utcánként** szerveződött a tánc, hetente kétszer, csütörtökön és vasárnap.

Csütörtökön estefelé, vasárnap az istentisztelet után kezdődött és a régebbi szokásrend szerint legkésőbb éjjel 11 órakor ért véget. Az időben való hazaérkezést a szülők igen komolyan számon tartották és elvárták.

Széki magyar
(Gyűjtötte: Martin György, 1969)

Széken a táncokat úgynevezett „rende” járták, amelynek „pár” volt a helyi elnevezése. A széki táncrend „négyessel”, más néven „magyarral” indul, amelyben két pár kört alkotva kapaszkodik össze.

A tánc rendezése a legények dolga volt. Minden **konfirmált** fiatal elmehetett a táncba a házasság előtt, de csak a saját utcájában. Egyedül a farsang volt ez alól kivétel, akkor bármelyik utca fonójába, táncházába át lehetett menni, de csak **álorcával**, s addig, amíg egy **táncrendet** eltáncoltak.

Jegyezzétek le az irányváltás ritmusát!
Írjátok le, mit jelent a kontrás ritmusban tapsolás!

A Magyar néprajzi lexikonban így olvashatunk a tánc leírásáról.

„A magyarban a legények a leányok dereka mögött, felül fognak kezét, míg a leányok a legények karja alatt zsebkendőikkel fogódnak szoros körbe. A tánc ismétlődő alapmotívumát, az egyszerű forgólépést időnként irányváltásokkal szakítják meg. A négy táncos bámulatos összhangja – ahogy a kört egy emberként forgatják – teszi az egyszerű táncot is kivételesen virtuózzá, sodró lendületűvé. Az irányváltás ún. toppintásokkal, kétütemes dobogó, testsúlyváltó lépésekkel történik. A forgás fokozódásával a kör újra kitágulva megfeszül. Három „fordítás” után (jobbra, balra, jobbra forgás) pihenésként a kör rendszerint „kiereszt”, vagyis a kézfogást elengedve a menetirányba fordulva szabadon, de a körformát megtartva egy darabig „kereken mennek”. A sétálás közben a leányok zsebkendős kezüket összefogják, a legények pedig **kontrás ritmusban tapsolgatnak** vagy **ujjaikkal pattogtatnak**. Gyakran a ritka tempó „lábfacsaró” és csizmavevő „fogásait” is táncolják, mintegy megcifrázva a sétálást. A négyes magyart táncoló zsúfolt táncházban a körök nem egyszerre, hanem egymáshoz képest időben eltolódva, kánonszerűen forognak, dobogva váltanak vagy sétálnak.”

ú

Széki lassú

Érdekes – az eddigiekhez képest szokatlan – a tánc kísérete. A bőgő és a kontra negyedesen felelget ugyan egymásnak, de nem egyenletesen, hanem aszimmetrikusan.

**Figyeljétek meg: a bőgő vagy a kontra játszik hosszabban?
Hogyan illeszkedik ehhez a kísérethez a táncos mozgás? Írjátok le!**

A négyes után a párok szétváltak, és kezdődött a „lassú”. A legények a Nap járásával ellentétes irányba, körben haladva magukhoz szólították vagy intették a párjaikat, akivel ezt a lírai lassú táncot szorosán összeölelkezve eltáncolták.

A tánchoz sok énekes, negyedes lüktetésű dallam tartozott, amelyet „jaj nótáknak is nevezünk. Keressétek ki a négyes dallamot a kottatárból és énekeljétek el!

Nézzetek utána, mi az elnevezés oka? Mi ezeknek a daloknak a fő jellemzője?

A lassú közben végig szomorkás hangulatú dalokat énekeltek, amelynek többsége szintén „jaj nóta”. A lassú tánclépései a bőgővonásokkal egybeesnek. Itt is megfigyelhetjük a sántikáló, aszimmetrikus kíséretet. Hallgassátok meg! **Jegyezzétek meg! A negyedes lüktetésű, aszimmetrikus kíséretet a sántikáló jellege miatt sánta dúvőnek nevezzük.**

Széki csárdás

Egyszerre csak átváltott a zenekar, s belefogtak a „csárdásba”.

A táncot ugyan csárdásnak nevezik, de nem viseli magán maradéktalanul a nemzeti páros táncunk jellegzetes vonásait, sőt, nagyon sok régies jegyet is őriz mind a zene, mind a tánc. A párok a csárdást hosszan, összekapaszkodva járták, nem engedték el tánc közben egymást, sok volt benne a forgás, dobogtatás, a félforduló. Ha elfáradtak, félrevonultak, hogy mások is helyet kapjanak a zenekar előtt.

A tánc kísérete: **esztám**.

Ismételjétek át és írjátok le, mit jelent az esztám kíséretmód !

Az 1960-as évektől egyre kedveltebb tánc az úgynevezett **ritka csárdás**, amely átmenetet jelentett a lassú és a csárdás között. Új stílusú, úgynevezett divatdallamokra járták, például: Nem loptam én életembe... kezdetű nóta. A tánc mindössze három pihenő lépésből áll.

A felsorolt fogalmakat írjátok a táblázat megfelelő rubrikájába. Figyelem! Egy fogalom több rubrikába is kerülhet!

1. félforduló, kicsapás, forgásváltás, figurázás, átvetős, páros forgás, kiforgatás, csárdás, csapásolás
2. zárt összekapaszkodás, váll-derék fogás, keringő fogás, kézfogás, alkarfogás, vállfogás, külön táncolás
3. csárdás, figurázás, páros forgás, külön táncolás, irányváltás, dobogtatás, félfordulók, kötetlen, kötött
4. lassú csárdás, ritka csárdás, csárdás, friss csárdás
5. kanászirritmus, nyolcados dallamok, negyedes ritmus, pontozott ritmusképletek, dúvő, esztám, gyors esztám, hegedű, brácsa, 3 húros kontra, bőgő, csembaló, cimbalom, klarinét

Szatmári csárdás

Széki csárdás

Indokoljátok meg, miért írtátok az adott rubrikába az adott fogalmakat! Vonjatok le következtetéseket az összehasonlítás után!

Porka

Hétlépés

A csárdás táncolása közben, amikor a jókedv már a tetőpontjára hágott, a táncosok már felhevültek a táncban, úgynevezett „**táncszókat**” kiáltottak, **csujogattak**, amelynek első részét elkezdte valaki, majd más válaszolt rá vagy folytatta.

A táncszók hangulata tréfálkozó, csúfolódó volt, amely lehetett általános vagy konkrétan egy személyre irányuló. Eltérően a mezőségi falvaktól, **Széken csak a férfiak csujogattak, a nők nem.**

Gyűjtsetek széki táncszókat, jegyezzétek le, tanuljátok meg, és tánc közben alkalmazzátok is azokat!

35–40 esztendeje, hogy szász és román közvetítéssel meghonosodott két idegen eredetű tánc, a „**porka**” és a „**hétlépés**” is.

Ez a táncrend két záródarabja, kötött formájú táncok, amely során mindenki egyszerre mozdul.

Széki legényes
(Gyűjtötte: Martin György, 1969)

A táncrendek szünetében a zenészek rendelésre a férfiak lába alá muzsikáltak.

Az erdélyi férfitáncok közös neve legényes, amely az ugrós-legényes család legfejlettebb tánca.

Ismétlésképpen határozzátok meg, mit jelent a tánc típus kifejezés?

Milyen jellemzők alapján tartoznak ide a különböző táncok?

A **sűrű tempó** jellemzői: egyéni, kettes, kis- és nagycsoportos formában táncolják, igen gyors tempójú, szűk mozgású. A csoportos változatban a figurázó és a csapásoló részek során a táncosok egymáshoz is igazítják táncukat. A tánc uralkodó elemei: bokázó, lábkörzés, sarokcsapás, ollós csapás.

Nézzétek meg eredeti táncos felvételről, hogyan táncolják a hagyományőrök a sűrű tempót.

Figyeljétek meg, milyen táncos elemek váltogatják egymást a tánc során! Milyen a táncos testtartása, magatartása, hogyan követi a felsőtest és a kar a láb mozdulatait? Írjátok le mindezeket!

Hallgassátok meg a sűrű tempó zenéjét, figyeljétek meg a lüktetését, ritmikáját. A tánc ritmikája: a meghatározó nyolcados ritmus időnként tovább aprózódik (tizenhatod, triola).

Hallgassátok meg újra a zenét, figyeljétek meg a dallam terjedelmét, szerkezetét!

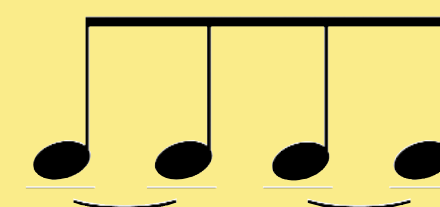
Hány jól hallható zenei egységre osztható a dallam?

A sűrű tempó zenéje **periódus** szerkezetű, ritmikáját tekintve nyolcados, kanásztánc típusú. A periódus kétszer 4 ütemből áll, **az első négy ütem zenei kérdés jellegű**, azaz a dallam felfelé ívelő, majd a második 4 ütem mintegy **zenei választ ad**, a dallam nyugvópontra érkezik.

Az egy periódusnyi táncegységet „pontnak” nevezzük. **A tánc illeszkedve a zenei egységekhez, pontokból épül fel.**

Kísérete: **gyors dúvó.**

A gyors dúvó játékmód jellemzője, hogy a kísérőhangszerek egybevágóan játszanak, amelynek lüktetése nyolcados. Hallgassátok meg!

Másik jellegzetes férfitánc a „**ritka tempó**”, amely negyedes lüktetésű tánc. Szabályosan követik egymást a pihenő és a figurázó, majd a lezáró részek. Ezeket a táncelemeket táncolják a férfiak a négyesben, amikor különválnak a párok.

Kísérjétek folyamatos pittyegéssel, ujjpattogatással a dallamot. Figyeljétek meg a periódus egységeit, tapssal jelezzétek a periódus első felének végét, dobbantással a dallam végét!

Írjátok le a hallott periódus dallam ritmusát!

Figyeljétek meg eredeti táncos felvételtől a hagyományőrök táncában ezek egymásutániságát!

Jegyezzétek le a tánc jellegzetességeit!

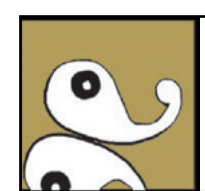

A táncos rajzokon figyeljétek meg, hogyan kapaszkodnak össze a párok! Írjátok le a táncrend melyik táncát ábrázolják a képek?

*Aprók tánca
(Fotó: Korniss Péter, Táncház Archívum)*

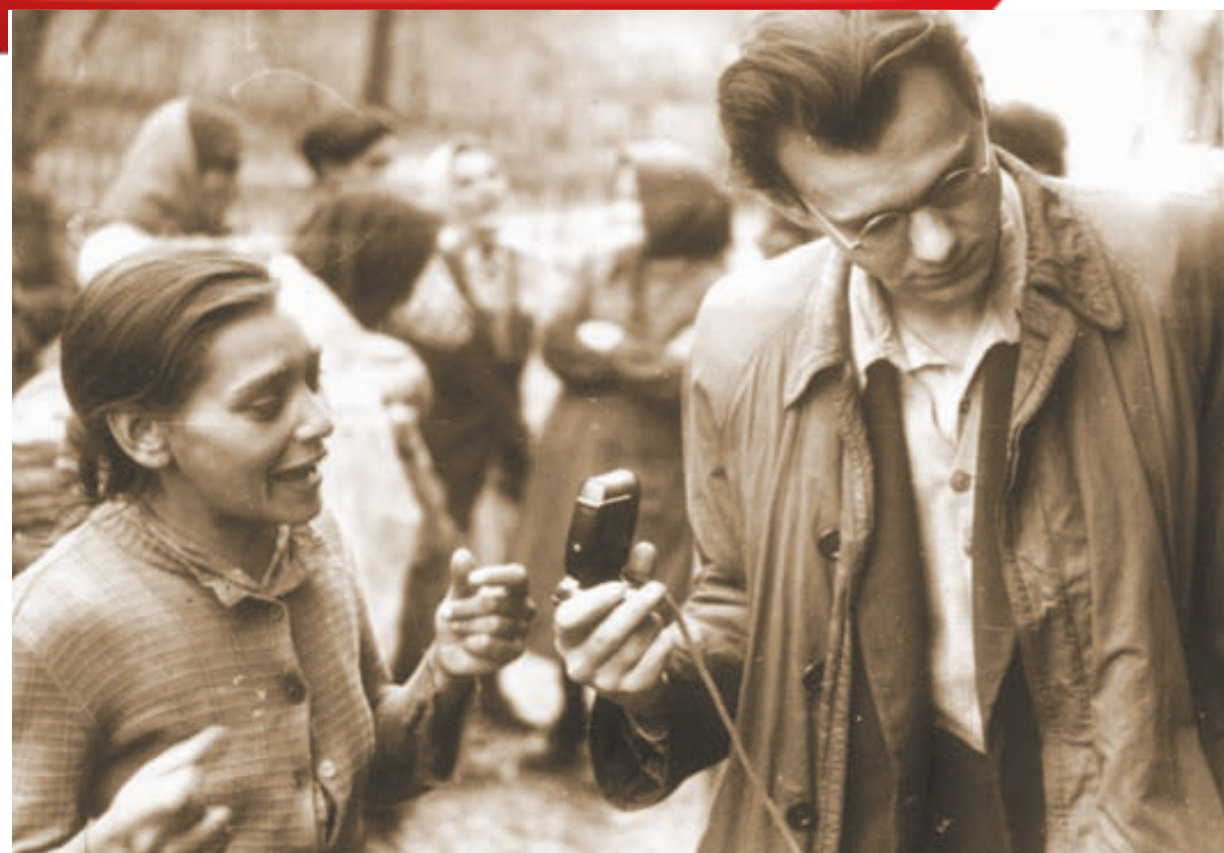

A táncéletre való nevelődés már gyermekkorban elkezdődött. A társági élet legfőbb színtere a **táncház** volt. Ezért a közösség előtt a táncos egyéniség rangot, megbecsülést is jelentett. Ugyanakkor a táncolni nem tudás a kiközösítést is jelenthette. A táncházzal kapcsolatos igen szigorú szabályok és kötöttségek az 1990-es évektől kissé fellazultak. A tánc előtt a fiatalok a piacon, a község központjában gyülekeztek, a lányok kisebb csoportokban összekapaszkodva sétáltak és beszélgettek. Ez a séta korábban nem volt szokás, sőt az öregek ezt elképzelhetetlennek tartották. A gyülekező este nyolctól tízig tartott, azután mindenki a maga szegének a táncházába ment. Mivel a táncház későn kezdődött, ezért különösen akkor, ha jól sikerült a mulatság, a hajnali órákban mentek haza. A szülők is engedékenyebbé váltak, másnap engedték tovább pihenni a fiatalokat.

Minden szegen pénteken vagy szombaton rendezték meg a tíz évesnél fiatalabb gyerekek számára az „**aprók táncát**”, a tíz-tizennégy éveseknek pedig szombaton vagy vasárnap a „**kicsik táncát**”. **A gyerekek belenevelődtek a táncba és a hagyományokba.**

Felnőttek ezen sohasem vettek részt, úgy tettek, mintha nem is tudnának róla. Hallgatólagos titkozózás vette körül. A gyerekek régebben teljes mértékben mentesültek a szülői felügyelet alól. A gyerekek a felnőttek életét utánozták, önállóan szervezték meg a felnőttek mintájára a bált, zenekart fogadtak, leszerverték a helyszínt, követték a táncos hagyományokat, szokásokat. Az aprók tánca 2000-re megszűnt, a tánc tanulása ma már iskolai keretek között folyik.

Martin György (Táncház Archívum)

Kallós Zoltán
(Fotó: Korniss Péter, Táncház Archívum)

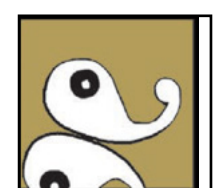
Mind énekes, mind hangszeres zenéjét tekintve Szék igen jelentős népzenei kincssel rendelkezik.

Az első átfogó gyűjtés a múlt század negyvenes éveiben **Lajtha László** nevéhez fűződik. A hatvanas évektől **Kallós Zoltán** és **Martin György** vezetésével gyűjtőmozgalom indult meg Erdély-szerte, így Széken is.

Széken minden falurésznek megvolt a maga bandája, olykor több is, akik főleg falubeli cigányok voltak. A muzsikálás tudománya is apáról fiúra szállt. Leghíresebb prímások voltak: **Ferenczi Márton „Zsuki”**, **Ádám István „Icsán”**.

A széki banda három főből állt:

- prímás (hegedűs), róla nevezik el a bandát,
- kontrás (brácsás) háromhúros hangszerén a harmóniát szolgáltatja,
- bőgős (gordonos) alaphangot játszik.

Gyakran találkozhatunk székiekkel Budapesten, akik kereskedéssel próbálják a megélhetésüket biztosítani.

A mai napig láthatjuk jellegzetes viseletüket kitűnni a hétköznapi öltözetek közül.

Írjátok a megfelelő helyre a viseletek nevét!

Szalmakalap, kék posztó lajbi, fehér gallérú gyolcs ing, fersing, fekete-piros, ráncokba szedett szoknya, ráncokba szedett kötény, füllentyűs lajbi, csizma, kendő, kivágott nyakú bő ing

Széki négyes

Erdő, erdő, kerek erdő ...

Er - dő, er - dő, ke - rek er - dő
De szép ma - dár lak - ja ket - tő
Kék a lá - ba, zöld a szár - nya
Pi - ros a ró - zsám or - cá - ja

2. Olyan piros, mint a vér
Tőlem gyakran csókot kér
De én bizony nem adok
Inkább jól megátkozlak
3. Kilenc fiad néma legyen
A tizedik leány legyen
Az is olyan csalfa legyen
Ország-világ híre legyen
4. Kinek nincsen szeretője
Menjen ki a zöld erdőbe
Írja fel egy falevéltre
Neki nincsen szeretője
5. Szeress, szeress, csak nézd meg kit
Mer' a szerelem megvakít
Engemet is megvakított
Örökre elszomorított

Széki lassú

Csak azt mondd meg rózsám ...

Csak azt mondd meg ró - zsa - m, me - lyik ú - ton mész el
Föl - szán - tom én az - tat a - ra - nyos e - ké - vel
Be is ve - tem én azt sze - men - sze - dett gyöngy - gyel
Be is bo - ro - ná - lom sú - rú köny - nye - im - mel

2. Amerre én járok, még a fák is sírnak
Gyenge ágairól levelek hullanak
Hulljatok levelek, rejtsetek el engem
Mert akit szeretek, mást szeret, nem engem

Széki csárdás dalok

Azt hallottam, hogy a héten ...

1. Azt hal - lot - tam, hogy a hé - ten
Le - án - vá - sár lesz a ré - ten
Én is o - da fo - gok men - ni
Szó - két, bar - nát vá - lasz - ta - ni

2. Szőkét ne végy, mer' beteges
Pirosat se, mer' részeges
Barnát vegyél, az lesz a jó
Az lesz a kedvedre való

Ne nézz reám, ne, ne, ne ...

1. Ne nézz re - ám, ne, ne, ne
Mer' nem va - gyok a fe - ne
Nem a - kar - lak meg - en - ni
Csak a sze - med ki - ven - ni

2. Ne nézz rózsám a szemembe
Mer' vér cseppen a szívemre
Ha vér cseppen a szívemre
Meghalok szégyenletembe

Árvalányhaj lengedez a hegytetőn ...

Ár - va - lány - haj len - ge - dez a hegy - te - tőn
Ár - va va - gyok el - ha - gyott a sze - re - tőm
Ha el - ha - gyott, hagy - jon is el ö - rök - re
Nem is le - het min - den lány - nak hat ök - re

2. Nem szeretem az uramat, nem biz én
Ha kimegyek, ha bemegyek, sírok én
Sírok, sírok, siratom a lányságom
Siratom a lánykori boldogságom

3. Hideg sincsen, mégis befagyott a tó
Ihatnék a babám lova, a fakó
Gyertek lányok, olvassuk fel a jeget
Hadd igyék a babám lova eleget